

треб в скрутних економічних умовах нашої держави є першочерговим завданням молодіжної політики як на державному, так і на регіональному рівні. Відпрацювання такої взаємодії є можливим лише тоді, коли держава має і здійснює послідовну молодіжну політику як один із специфічних, пріоритетних напрямів у своїй діяльності. Відсутність такої політики, або ж її необ'єктивний характер, призводить до серйозних кризових явищ у молодіжному середовищі, зокрема, і у всьому суспільстві загалом.

1. Горшков О.А. "Опыт социальной работы за рубежом". М., 1999г. – 264 с.

2. Головатий М.Ф. Формування державної молодіжної політики в сучасній Україні (політологічний аналіз): Дис... д-ра політ. наук: 23.00.02. – К., 1996. – 351 с.

3. Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект). – К.: Український ін-т соціальних досліджень, Український центр політичного менеджменту, 2001. – 242 с.

4. Перепелиця М.П. Державна молодіжна політика: молодь про її формування та реалізацію // Віче. – 2000. – № 10(103). – С. 47-60.

5. Матеріали управління у справах сім'ї та молоді обласної державної адміністрації 2003-2004 рік.

6. Обласна програма "Сприяння соціальному становленню та усесторонньому розвитку молоді Івано-Франківщини" (на виконання Закону України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні", Національних програм "Молодь України" та "Діти України").

7. Розпорядження Івано-Франківської облдержадміністрації від 01.12.2004.№747 "Про програму зайнятості населення області на 2005".

8. Річний звіт Івано-Франківського Обласного Управління Статистики по природному приросту населення за 2004 рік.

9. Річний звіт Івано-Франківського Обласного Управління Статистики по природному приросту населення за 2003 рік.

10. Квартальні звіти Обласного фонду підтримки індивідуального житлового будівництва молодим сім'ям за 2002-2004 роки.

11. Житлове будівництво та соціальна сфера села – реалізація державної програми "Власний дім" Івано-Франківським обласним фондом станом на 01.01.2006 р.

The purpose of our research is revealing and a substantiation of features of realization of the state youth policy in the Ivano-Frankovsk area. In this article we consider main problems of modern position of youth to Prikarpatye, namely problems of formation of youth, education and employment of youth, health and leisure, social and economic problems of young families.

Бачинська М.В.

ДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВНІ ЗМІНИ

У статті зроблено оцінку демографічної ситуації у Львівській області, визначено фактори впливу на демовідтворення населення та запропоновані шляхи втілення ефективної соціально-економічної політики для стабілізації демографічної ситуації в області і загалом виходу нашої країни з глибокої демографічної кризи.

Ключові слова: демографічна ситуація, демовідтворення населення, соціально-економічна політика, демографічна політика.

I. Вступ. В умовах глибокої демографічної кризи, що охопила всі регіони нашої країни, великої ваги набувають пошуки шляхів оздоровлення демографічної ситуації. Демографічна політика як одна з найважливіших складових соціальної політики покликана впливати на демографічні процеси і спрямовується на зміну їх характеру. Зумов-

леність депопуляції в Україні демографічним переходом від традиційного до сучасного типу відтворення населення з одного боку і складними соціально-економічними умовами, невирішеністю екологічних проблем, загострених Чорнобильською катастрофою, несприятливим соціально-психологічним кліматом – другого, ускладнює розробку заходів демографічної політики та спричиняє неоднозначне ставлення до них.[1]

Дослідження демографічної ситуації будь-якого регіону України, в тому числі й Львівської області є надзвичайно актуальним в сучасних умовах з огляду на:

– необхідність виявлення рушійних сил депопуляційних процесів в територіальних суспільних системах різних ієрархічних рівнів, їх генезису й активізації;

– доцільність об'єднання зусиль фахівців, спеціалістів, управлінців, спрямованих на

примноження кількості індивідуального й суспільного здоров'я на регіональному й національному рівнях;

– важливість обґрунтування напрямків розробки заходів, спрямованих на збереження генофонду як регіональної спільноти, так і українського народу в цілому.

Розв'язанню цих завдань присвячені праці низки провідних вчених України, зокрема М.І.Долішнього, В.І.Куценко, С.І.Пирожкова, У.Я.Садової, О.У.Хомри, Л.Т.Шевчук та ін.

II. Постановка проблеми та мета статті. Демографічна ситуація, що склалася на Львівщині впродовж останніх років, характеризується здебільшого негативними процесами. З середини 90-х років Львівщина ввійшла в стадію стійкої і затяжної депопуляції внаслідок таких чинників: низької народжуваності, високої смертності та еміграції населення.

Тому метою даної статі є оцінка демографічної ситуації Львівської області, визначення факторів що впливають на природне відтворення населення, а також розробка першочергових заходів оздоровлення демографічної ситуації.

Для того, щоб виявити особливості демографічної ситуації Львівської області, проаналізуємо окремі показники, які дозволять їх зафіксувати.

III. Результати дослідження. Чисельність населення області станом на 1 січня 2006 року склала 2577,1 тис. осіб, що складає 6,2 відсотка загальнодержавної чисельності. На кожний квадратний кілометр території припадало 118 осіб (в Україні – 78). За кількістю на-

селення область посідає четверте місце після Донецької, Дніпропетровської та Харківської областей, а за густиною – третє після міста Києва, території юрисдикції Севастопольської міськради та Донецької області [2].

У 2005 році продовжувалося розпочате ще в 1994 році абсолютне зменшення кількості жителів області. За період з 1994 до 2005 роки чисельність зменшилась на 201,2 тис. осіб, з них на 74,5,5 тисячі – і з дня проведення Всеукраїнського перепису населення 2001 року. (Рис. 1). За 2005 рік чисельність населення порівняно з 2004 роком зменшилась на 10,9 тис. осіб. Середньорічний темп скорочення чисельності у міських поселеннях вищий, ніж у сільській місцевості [4].

Природне скорочення населення Львівської області розпочалося з 1995 року, а в Україні ще раніше – з 1993 року. У 2005 році в області народилося 26082 дітей, померло 35271 осіб, природне скорочення склало 9189 особи, або 3 особи на 1000 осіб населення (в Україні – 7 осіб). Значення показника природного скорочення в Україні – найбільше в Європі.

Необхідно зазначити, що інтенсивність природного скорочення осіб у 2005 році було більшим ніж у 2004 році (-7832).

З 2002 року розпочався ріст народжуваності. У 2005 році відносно попереднього року рівень народжуваності зріс на 5,2%, народилося на 1246 осіб більше. (табл.1). У розрахунку на кожну тисячу осіб населення народилося 10,1 немовляти (в Україні - 9). За цим показником в Україні Львівська область посідає 6 місце. Український показник

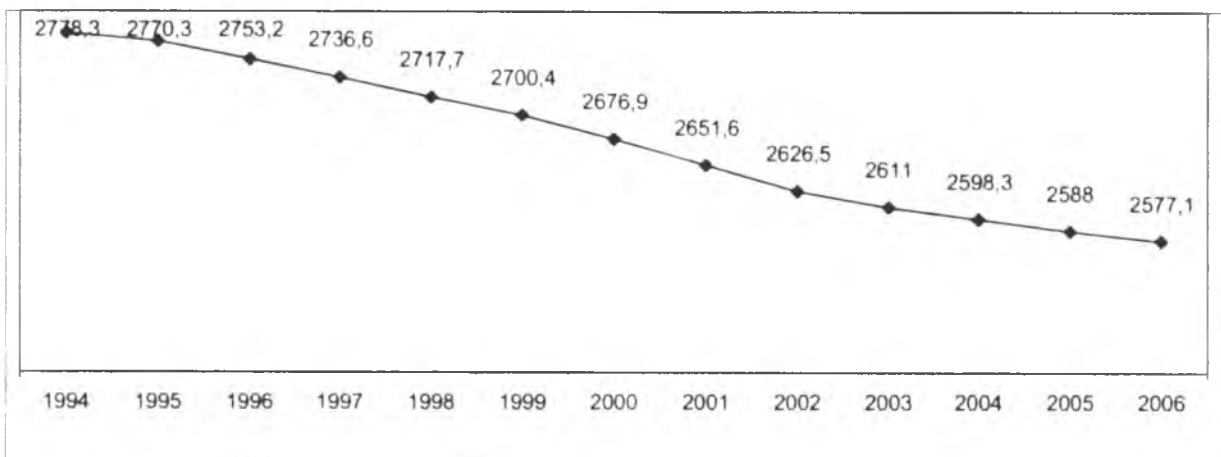

Рис. 1. Динаміка чисельності населення, тис. осіб

Джерело: Аналітична записка Населення Львівської області 2005р. Львів. ГУС 2006р.

народжених живими на тисячу населення є одним з найнижчих в Європі, тоді як Польща за цим показником – в останній десятці європейських країн [2].

Ріст народжуваності спричинений змінами у статеві-віковій структурі населення області, де за період від перепису 2001 року до 2004 року частка жінок фертильного віку (15-49 років) зростає з 49% до 49,8%, в основному, за рахунок росту на 5,7% чисельності жінок найвищої дітородної активності (20-24 роки).

тності відбулося у вікових групах 45-49 років – на 20,4%, 40-44 років – на 13,7%, 50-54 років – на 13,4%.

У 2005 році основними причинами смерті, як і в попередні роки, були хвороби системи кровообігу – 64% померлих, новоутворення – 12%, нещасні випадки, отруєння і травми – 7%, хвороби органів дихання – 5%.

Порівняно з 2004 роком смертність від хвороб системи кровообігу знизилась – на 2,1%, органів дихання – на 14,3%, нещасних випадків, вбивств, самогубств та інших

Таблиця 1

Основні показники області за 2004-2005 рр.

Показники	Всього, осіб		2005 у % до 2004	На 1000 осіб	
	2005	2004		2005	2004
Кількість народжених	26082	26255	99,3	10,1	10,1
Кількість померлих	35271	34087	103,5	13,7	13,1
Природне скорочення	-9189	-7832	117,3	-3,0	-3,6
Кількість шлюбів	17916	16282	110,0	6,9	6,3
Кількість розлучень	6976	6753	103,3	2,7	2,6
Кількість прибулих	9863	9978	98,8	3,8	3,9
Кількість вибулих	11586	12416	93,3	4,5	4,8
Міграційний приріст (скорочення)	-1723	-2438	70,7	-0,7	-0,9

Джерело: Аналітична записка Населення Львівської області 2005р. Львів. ГУС 2006 р.

Разом з тим, на сьогодні народжуваність в області не забезпечує простого відтворення населення (коефіцієнт сумарної народжуваності склав 1,35 відносно 2,14-2,15 необхідних).

Відносно 2004 року смертність населення зменшилась на 0,6 тис. осіб, але порівняно з 1995 роком (з якого розпочалося природне зменшення чисельності населення) зростає на 400 осіб. У 2005 році в області померло 35,3 тис. осіб. (табл.1). Рівень смертності становив 13,7 особи на тисячу населення (в Україні – 16‰), що є одним з найнижчих серед регіонів держави після м. Києва (10,7‰), Закарпатської (12,4‰) та Івано-Франківської (12,9‰) областей.

Загальний рівень смертності у сільській місцевості був у 1,4 рази вищий, ніж у міських поселеннях. Зростає смертність населення у працездатному віці. Частка осіб працездатного віку складає 21,4% загальної кількості померлих. У 2005 році, порівняно з 2000 роком, кількість померлих у працездатному віці зростає на 8,1%. Найбільше зростання смер-

зовнішніх дій – на 5,3%, за іншими класами хвороб смертність зростає [3].

Знизився показник дитячої смертності з 10,0 до 8,3 на тисячу народжених (померло на 42 дитини менше, ніж у 2004 році). Основними причинами смерті немовлят залишаються вроджені аномалії (41,5%), стани, які виникають у перинатальному періоді (34,6%), інфекційні та паразитарні хвороби (6,1%), хвороби органів дихання (5%).

Низький рівень народжуваності поряд з високою смертністю підсилюють негативні зміни у віковій структурі населення. Головною особливістю змін вікового складу населення області є зменшення чисельності дітей.

В Україні майже 25% населення – у віці старшому за працездатний; для прикладу, в сусідній Польщі чисельність населення цієї вікової категорії складає 15%. Частка людей у віці старшому за працездатний у сусідньому Люблінському воєводстві становила 16,3% у той час як у Львівській області – 21,8%.

Зниження тривалості життя, яке відбувалося з кінця 80-х до кінця 90-х років, приз-

пинилось і розпочалось деяке його підвищення. У 2005 році середня очікувана тривалість життя у Львівській області для обох статей склала 70,7 року (в Україні – 68,2 року), для чоловіків – 65,5, для жінок – 76 років [4].

У Європі від українських чоловіків коротше живуть тільки чоловіки Росії (58,8 року), а також Білорусі (62,3 року). Польські чоловіки з огляду на тривалість життя серед 37 країн Європи знаходяться на 22 місці. Середня тривалість життя жінки – українки дорівнює 74,1 року, а в Європі коротше живуть тільки громадянки Росії і Молдови (71,9 року), польки з точки зору тривалості життя знаходяться в середині цієї класифікації. В обох країнах маємо явище надсмертності чоловіків. Особливо високою є надсмертність чоловіків в Україні, де чоловік живе в середньому на 11,5 року менше, ніж жінка; у Польщі – на 8,4 року.

Середній вік населення області, за даними останнього перепису населення, склав 37,4 року, на 1 січня 2006 року – 38 років. Зростання питомої ваги населення старших вікових груп та зменшення частки дітей у загальній чисельності населення впливають на показник демографічного навантаження на населення працездатного віку. У 2005 році на Львівщині з розрахунку на 1000 осіб працездатного віку припадало в середньому 674 особи непрацездатного віку, у тому числі: дітей – 308, осіб у віці старшому за працездатний – 366.

IV. Висновки. Отже основними проблемами демографічного розвитку Львівської області і нашої країни загалом характеризується такими тенденціями як скорочення темпів росту населення зумовлене зниженням народжуваності і підвищенням смертності населення, а також старінням населення.

Враховуючи демографічну ситуацію у Львівській області котра склалася на теперішній час конкретними заходами, спрямованими на покращення ситуації і подолання низки проблем повинні бути:

- підвищення рівня життя населення шляхом розширення сфери прикладання його праці у стратегічно важливих для області галузях;

- розвиток соціальної сфери, зокрема зміцнення матеріально-технічної бази дитя-

- чих дошкільних і загальноосвітніх закладів, зростання забезпеченості населення медичною допомогою та підвищення її якості;

- ефективне регулювання зовнішнього та внутрішнього міграційного руху населення.

Вирішення ряду питань виходу України з глибокої демографічної кризи слід активізувати з допомогою наукових досліджень як в сфері медицини, так і демографії. Так, саме демографи зобов'язані запропонувати якісні прогнози основних демографічних процесів не лише на макрорівні, але й на рівні регіональної статистики. В даний час в Україні створено Інститут демографії та соціальних досліджень. В розробленій ним Концепції демографічного розвитку на 2005-2015рр., вказано, що нині демографічна політика повинна спрямована свою роботу на розвиток сім'ї, стимулювання народжуваності, покращення здоров'я населення, продовження тривалості життя, зниження рівня смертності, подолання старіння населення, покращення міграційних процесів, розвиток реєміграційної політики. У концепції передбачено забезпечення сприятливого демографічного розвитку України за рахунок підвищення якості населення на основі інтеграції демографічних цілей у стратегії досягнення сталого соціально-економічного розвитку, технології прийняття рішень і розподілу ресурсів на всіх рівнях управління. Особливого значення набувають фактори викорінення бідності та захисту навколишнього середовища.

1. Біляцький С., Хахлюк А. „Демографія – найголовніший чинник майбуття” Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. –К.: 2001р.

2. Перший Всеукраїнський перепис населення: історичні, методологічні, соціальні і економічні аспекти / Власенко Н. С., Лібанова Е. Н., Осауленко О. Г. – Державний комітет статистики України; Інститут демографії та соціологічних досліджень НАН України. – К. 2004. – 558с.

3. Пирожков С.І. „Демографічний фактор у глобальному структурному розвитку України”. Ж-л „Демографія та соціальна економіка” 1-2/2004. Київ.

4. Аналітична записка Населення Львівської області 2005р. Львів. ГУС 2006р.

This article has the valuation of demographic situation in Lviv region. This paper reports the ways of realization effective social and economical politics for stabilization demographical situation in the region and in the country.